

Bezuinigingen in het sociaal domein in samenhang

02-04-2025 | 1

Naam opsteller C. Hent,
Team Sociaal beleid
Datum en versie 02-04-2025

Datum vaststelling
Vastgesteld door
Eventueel publicatiedatum
Zaaknummer

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Sociale Basis	3
Hoofdstuk 2: Bestaanszekerheid	5
Hoofdstuk 3: Participatiewet.....	6
Hoofdstuk 4: Wmo.....	8
Hoofdstuk 5: Jeugd	10
Hoofdstuk 6: Onderwijs & leerlingenvervoer	12
Hoofdstuk 7: Wat moet het opleveren?.....	13

Inleiding

De toegankelijkheid en betaalbaarheid van zorg en ondersteuning staat (landelijk en lokaal) onder druk. De vraag naar zorg en ondersteuning stijgt sneller dan het aanbod en de zorgkosten nemen toe. Wanneer we niets doen zal in 2040 één op de vier werknemers in Nederland in de zorg moeten werken. Zorg en ondersteuning moeten dus anders georganiseerd worden, ook in Lingewaard. Om te kunnen (blijven) doen wat nodig is, moeten we anders met onze voorzieningen omgaan. Bijvoorbeeld meer inzetten op het voorkomen van problemen, denken in mogelijkheden en oplossingen in plaats van in problemen en meer werken vanuit netwerken en eigen kracht.

Om die beweging te kunnen maken, is een sterke sociale basis nodig. Lingewaard investeert in het versterken van de sociale basis, zodat inwoners elkaar kunnen helpen en minder afhankelijk worden van specialistische zorg en ondersteuning. Preventie, laagdrempelige voorzieningen, het bouwen van sociale netwerken en de toegankelijkheid van voorzieningen staan hierbij centraal. Er komen sociale teams in iedere kern, zodat het stellen van een hulpvraag eenvoudiger wordt en hulp en ondersteuning dicht bij de inwoner worden georganiseerd. Op die manier kunnen we problemen in een vroeg stadium oplossen zonder dat maatwerkvoorzieningen nodig zijn. Dit alles helpt om zorg en ondersteuning beschikbaar te houden voor iedereen die dat nodig heeft.

We zetten de eerder ingezette lijn uit de Strategische Agenda Sociaal Domein voort. We zijn ervan overtuigd dat dit op termijn leidt tot minder benodigde maatwerkvoorzieningen, terwijl we tegelijkertijd zorg en ondersteuning beschikbaar houden voor inwoners die dit écht nodig hebben. Desondanks hebben we – gezien de opgave waar de gemeente Lingewaard voor staat - ook in het sociaal domein gezocht naar mogelijkheden om te bezuinigen.

Bezuinigen in het sociaal domein is een complexe opgave. Allereerst hebben we in het sociaal domein te maken met wettelijke taken die we als gemeente verplicht moeten uitvoeren. Daarbij hebben we een zorgplicht richting onze inwoners en hebben we te maken met zogeheten ‘open einde regelingen’. We hebben binnen het sociaal domein gekeken hoe we de vraag naar maatwerkvoorzieningen zoveel mogelijk kunnen dempen, maar zijn ons ervan bewust dat we hieraan geen harde grenzen kunnen stellen. Op verschillende onderdelen is onderzocht hoe we regels kunnen aanscherpen binnen de mogelijkheden van de wet.

Wat bezuinigen in het sociaal domein verder lastig maakt is dat bezuinigen op de ene regeling, gebruik van een andere regeling kan doen toenemen. Zo zal bezuinigen op armoederegelingen zorgen voor meer aanvragen voor bijzondere bijstand en zeer waarschijnlijk een toename van zorgkosten. Tegelijkertijd kan inzetten op re-integratie lonen, omdat we dan minder mensen met een uitkering hebben. Om deze reden hebben we ervoor gekozen om de bezuinigingsvoorstellen in het sociaal domein in samenhang te bezien.

In dit document hebben wij de mogelijkheden om te bezuinigen in het sociaal domein op een rij gezet. Dat doen we voor (1) de sociale basis (en subsidies), (2) bestaanszekerheid, (3) participatie, (4) Wmo, (5) jeugd en (6) onderwijs (programma 5 en 6 uit de begroting). Daarbij is het uitgangspunt steeds: realistisch en haalbaar. Tot slot zullen we toelichten wat deze voorstellen ons gaan opleveren, welke risico's we daarbij zien en welke extra inzet nodig is om dit voor elkaar te krijgen (7).

Hoofdstuk 1: Sociale Basis

In Lingewaard hebben we een goede sociale basis. We hebben een sterk verenigingsleven, goede voorzieningen en we kijken om naar elkaar. Er is veel hulp beschikbaar op het gebied van zorg, schulden, mentaal welzijn en eenzaamheid. Maar mensen weten niet altijd waar ze deze hulp kunnen vinden en het aanbod is niet goed op elkaar afgestemd. Daarom gaan we de sociale basis verbeteren. Zodat inwoners sneller en makkelijker hulp kunnen krijgen als dat nodig is.

De sociale basis bestaat globaal uit 3 onderdelen: persoonlijke netwerken (zoals burenhulp), activiteiten die inwoners gezamenlijk organiseren (zoals verenigingen en inwonersinitiatieven) en professionele organisaties die laagdrempelige hulp en activiteiten bieden aan inwoners. De gemeente ondersteunt veel activiteiten met subsidies. Een deel van die subsidies gaat (budgetneutraal) 'mee' naar de nieuwe welzijnsaanbieder die vanaf 2026 een groot deel van het welzijnswerk verzorgt. Daarnaast worden álle subsidies in het sociaal domein herijkt.

Een nieuwe aanbieder voor het welzijnswerk

De gemeente werkt nu nog met drie grote welzijnspartners. Dat zijn Stichting Welzijn Lingewaard (SWL), Rijnstad en MEE. Daarnaast is er nog een aantal kleinere partijen. Op dit moment zijn we bezig met een aanbesteding, zodat we vanaf 2026 samenwerken met één organisatie voor het welzijnswerk. In de opdracht voor deze aanbieder zijn de budgetten opgenomen van:

- De huidige drie welzijnsaanbieders SWL, Rijnstad en MEE;
- Diverse losse subsidies voor voorzieningen op het gebied van jeugd en GGZ;
- Een deel van het budget voor de maatwerkvoorzieningen basisbegeleiding jeugd, een deel van het budget voor specialistische begeleiding Wmo en het gehele budget voor basisbegeleiding Wmo (waarbij we in drie jaar toegroeien naar 100%);
- Een deel van de huidige formatie van de toegang sociaal domein, bedrijfsbureau sociaal domein en het KCC.

Deze budgetten zijn in de bezuinigingen aangemerkt als niet beïnvloedbaar, omdat zij deel uitmaken van de aanneemsom in de aanbesteding. De aanbesteding loopt al en is afgerond in april 2025, ruim voor de besluitvorming over de kadernota. Een bezuiniging op de aanneemsom na de gunning heeft verstrekken juridische consequenties.

De nieuwe inrichting van de sociale basis moet ertoe leiden dat een deel van de vragen waarvoor we nu geïndiceerde (jeugd)hulp inzetten, straks in de sociale basis beantwoord kan worden. Dat geldt voor:

- alle individuele basisbegeleiding Wmo;
- 20% van de individuele specialistische begeleiding Wmo;
- 40% van de individuele basisbegeleiding Jeugd.

We verwachten dat dit een financieel voordeel gaat opleveren in de maatwerkbudgetten Wmo en Jeugd, omdat we eerder en flexibeler ondersteuning kunnen inzetten en deze ondersteuning vaak lichter en korter nodig is.

Voor inwoners betekent dit dat ze straks sneller en makkelijker hulp en ondersteuning kunnen krijgen. Wel zal deze hulp vaak op een andere plek en een andere manier georganiseerd worden dan nu het geval is. Zo wordt naar verwachting meer ingezet op groepsbegeleiding en minder op een-op-een-begeleiding.

Herijking subsidies sociaal domein

Naast het welzijnswerk vormen tal van verenigingen en organisaties samen onze sociale basis. Zij ontvangen jaarlijks subsidie voor het uitvoeren van hun activiteiten. In lijn met de versterking van de sociale basis herzien we het subsidiebeleid in 2025. Hiermee zorgen we ervoor dat subsidies voor verenigingen, stichtingen en organisaties beter bijdragen aan de doelen die de gemeenteraad heeft vastgesteld. We richten ons daarbij op alle subsidies in het sociaal domein. Doel van de herziening is:

- Subsidies in lijn brengen met de strategische doelen (Strategische Agenda). Dit betekent ook stoppen met subsidies die hieraan niet bijdragen.
- Sturen op effecten en niet meer op activiteiten.
- Speelveld gelijk maken (historisch gegroeide afspraken onder de loop nemen).
- Betere sturing en monitoring op subsidies en effecten.
- Efficiëntere uitvoering van het proces van subsidieverstrekking.

Voorgestelde besparingen

We stellen voor om, samen met deze herijking, ook een taakstelling te leggen op de prestatiesubsidies voor het sociaal domein en om de tijdelijke huurcompensatie te beëindigen. Na aftrek van alle subsidies die naar (de aanneemsom van) de sociale basis gaan, de subsidies die uit de GALA-middelen betaald worden en de bibliotheek, kan dit een besparing opleveren van € 90.000. Samen met de bibliotheek gaan we toewerken naar een plan om ook hier op termijn € 75.000 te besparen. We gaan er vanuit dat dit mogelijk is zonder afbreuk te doen aan de taken van de bibliotheek.

Daarnaast zijn er ook enkele subsidies waarvan we adviseren om deze niet mee te nemen in de herijking van het subsidiebeleid, maar direct mee te stoppen. Dit betreft de subsidie aan Tafeltje Dekje, de leerkring van de HAN en de rechtswinkel. Hier zitten geen wettelijke verplichtingen aan en dragen minimaal bij aan de doelstellingen die we willen bereiken in het sociaal domein. Ook stellen we voor om onze anti-discriminatievoorziening naar het wettelijk minimum terug te brengen. We stoppen dan bijvoorbeeld met de extra aandacht voor de week van Respect. Tot slot stoppen we met het structureel begroten van middelen voor presentiegelden voor de kunstadviescommissie. Indien aan de kunstadviescommissie advies wordt gevraagd, worden deze kosten als incidenteel opgevoerd.

Hoofdstuk 2: Bestaanszekerheid

De afgelopen jaren is het leven een stuk duurder geworden. Steeds meer inwoners hebben moeite om rond te komen. Als gemeente bieden wij deze inwoners inkomensondersteuning. En dat blijven we doen. We gaan bijvoorbeeld de inkomensgrenzen niet verlagen. Wel willen we kijken hoe we de inkomensondersteuning efficiënter en meer integraal kunnen organiseren. Concreet gaat het om twee onderwerpen: armoedebestrijding en schulddienstverlening.

In het nieuw op te stellen beleidskader bestaanszekerheid verbeteren we de wijze waarop onze inkomensregelingen en schuldhulpverlening zijn vormgegeven. Uitgangspunten daarbij zijn het voorkomen van escalatie van schulden door snelle en adequate inkomensondersteuning en het evalueren van de effectiviteit van de (inzet van) schuldhulpmethoden/preventie-instrumenten.

Armoedebestrijding

De gemeente kent diverse maatregelen om armoede te bestrijden. Zo verlenen we bijzondere bijstand, individuele inkomensvoorslagen en andere individuele voorzieningen aan inwoners die het zelf niet redden. Daarnaast bieden we de Meedoen-regeling en het Kindpakket aan en geven we subsidies aan de Voedselbank en Stichting Leergeld Oost Betuwe.

We stellen voor om niet te bezuinigen op onze armoederegelingen. Wel willen we onze inkomensondersteuning eenvoudiger, efficiënter en waar mogelijk digitaal gaan inrichten. Hierdoor zijn er minder complexe (administratieve) processen en minder controles nodig, wat zorgt voor lagere uitvoeringskosten.

Schulddienstverlening

De gemeente voert op het gebied van schulddienstverlening zowel wettelijke taken (Wgs) als bovenwettelijke taken uit. Denk hierbij aan de vroegsignalering van schulden en schuldhulpverlening, maar ook aan de inzet van budget- en rondkomcoaches. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat integrale inkomensondersteuning indirect zorgt voor minder uitgaven voor gezondheidszorg, jeugdzorg en uitkeringen. Mensen die een stabiel inkomen hebben, hebben minder last van zorgen en/of stress. Daardoor kunnen zij problemen beter het hoofd bieden, vooruitkijken en tot bloei komen. We kiezen er daarom voor om niet te bezuinigen op schulddienstverlening.

De totale kosten voor maatregelen voor armoedebestrijding en schulddienstverlening komen neer op ongeveer € 1.500.000 op jaarbasis.

In de begroting is vanaf 2027 rekening gehouden met de geplande invoering van een inkomensafhankelijke bijdrage voor de Wmo en daarmee het stoppen van de kwijtschelding van de eigen bijdrage Wmo voor minima.

Hoofdstuk 3: Participatiewet

Als gemeente vinden we het belangrijk dat iedereen actief kan meedoen in de samenleving. Bij voorkeur, als dat lukt, met betaald werk. We ondersteunen mensen met een uitkering bij het vinden van werk. Waar nodig bieden we ook inkomensondersteuning. De twee grote kostenposten binnen de Participatiewet zijn de uitgaven voor re-integratie en de uitgaven op de uitkeringen. Het een houdt verband met het ander: door meer aandacht te besteden aan re-integratie, kan het aantal uitkeringen dalen.

In lijn met de landelijke trend stijgt het aantal bijstandsontvangers in Lingewaard sinds medio 2023 met gemiddeld 2%. Vooral onder jongeren tot 27 jaar en statushouders zien we een stijging. Jongeren stromen relatief snel weer uit de uitkering, bij statushouders zien we deze uitstroom niet. Overigens geven we als gemeente minder bijstandsuitkeringen af dan vergelijkbare gemeente van onze omvang.

Om de instroom in de bijstand verder te beperken en de uitstroom te bevorderen, willen we allereerst ons beleid en onze uitvoering verbeteren. Doel is om de groei in de bijstandsontwikkeling, tegen de landelijke trend in, te stoppen en te stabiliseren op 450. Dit vraagt om een intensieve aanpak, waarbij we inzetten op begeleiding naar werk, gerichte ondersteuning voor statushouders en een versterking van de sociale basis. We gaan nog vaker en gericht dan nu met inwoners in gesprek over kansen en mogelijkheden om (weer) aan het werk te gaan. Bij het opstellen van de begroting gaan we uit van de voorlopige BUIG-uitkering. We nemen dus risico in de financiering, maar creëren ook ruimte om actief in te zetten op participatie en uitstroom.

We nemen een aantal maatregelen, onder meer gericht op begeleiding naar werk.

Effectievere inzet van re-integratiemiddelen

We zien verbeteringen in onze aanpak van re-integratie, in de vorm van uitstroom naar werk. Tegelijkertijd zien we ook dat instrumenten niet altijd goed worden ingezet en dat de kosten van deze re-integratiemiddelen hoog zijn. In 2025 evalueren we ons re-integratiebeleid. Op basis hiervan kunnen we beoordelen of de ingezette instrumenten en methodes bijdragen aan de gestelde doelen: uitstroom naar werk of participatie. We kunnen zo onze re-integratiemiddelen gericht inzetten om mensen naar vermogen te laten meedoen en waar mogelijk sneller naar werk te begeleiden. Zo vergroten we de effectiviteit van instrumenten zoals loonkostensubsidie en beschut werk.

Ook de wijze waarop wij statushouders begeleiden naar werk is onderdeel van de evaluatie. Wellicht kunnen we deze doelgroep toevoegen aan het programma 'Op eigen kracht', dat zich richt op arbeidsversterking (werkfit maken) van onze inwoners. Hiervoor ontvangen wij voor de komende drie jaar (2025, 2026, en 2027) € 98.000 aan subsidie. De regionale pilot 'Jobcoaching Light' richt zich op de begeleiding van statushouders en anderstaligen die de Nederlandse taal nog niet beheersen richting werk. Deze pilot en andere regionale initiatieven kunnen een bijdrage leveren aan het zoveel mogelijk naar betaald werk bewegen van onze inwoners.

Administratieve lastenverlichting doorvoeren

Sinds 2022 gebruiken we de Dariuz-methode om het uitkeringenbestand in beeld te krijgen. De noodzakelijke verantwoording die hiervan deel uitmaakt kost veel tijd. Deze tijd gaat ten koste van de directe begeleiding van inwoners. We stellen nu een opdracht tot administratieve lastenverlichting op. Daarbij kijken we naar de stappen die we al zetten richting vereenvoudiging/digitalisering op het gebied van levensonderhoud en naar de wijze waarop gemeente Overbetuwe administreert. Het verwachte besparingspotentieel hiervan schatten wij in op € 10.000.

Bewaken mogelijkheden vangnetuitkering

Het vangnet reduceert financiële risico's die gemeenten hebben bij de uitvoering van de Participatiewet. Om aanspraak te kunnen maken op een vangnetuitkering dienen we als gemeente aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Tot op heden voldeden wij niet aan deze voorwaarden. Belangrijk is alert te blijven op de deze mogelijkheid en een aanspraak doen op de vangnetuitkering wanneer we aan de voorwaarden voldoen.

Effect van de sociale basis

Bij de aanbesteding voor Versterking Sociale Basis is de opdracht meegenomen om inwoners van de eerste naar de tweede trede van de participatieladder te begeleiden (afslag 1 van de participatieronde: maatschappelijk actief). Ook is er een kansendossier opgenomen om inwoners vanuit de tweede naar de derde trede van de participatieladder te bewegen (afslag 2 op de participatieronde: voorbereiding op werk). De opdracht aan de nieuwe aanbieder en de invulling van het kansendossier betekent ruimte voor team

Toegang om zich te richten op de beweging naar afslag 3 (begeleiding naar werk) en afslag 4 (aan het werk). Met gebruikmaking van de juiste re-integratie-instrumenten. Doel hiervan is een effectieve en efficiënte uitvoering waarbij vertrouwen in inwoners en werkgevers centraal staat. De ingezette maatregelen worden vervolgens onderdeel van het beleidskader bestaanszekerheid, met focus op inkomens- en werkzekerheid.

Hoofdstuk 4: Wmo

De Wmo is er voor mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Als gemeente zorgen we bijvoorbeeld voor begeleiding, dagbesteding, hulp in de huishouding en mantelzorgondersteuning. Ook bieden we een beschermde woonomgeving voor mensen met een psychische stoornis. Op al deze taken zit een wettelijke verplichting. Wel zijn er keuzes te maken in de manier waarop we dit organiseren. Daarbij gaan we gericht kijken naar wat inwoners eventueel zelf of met behulp van hun netwerk kunnen doen. En waar eventueel een financiële bijdrage van inwoners gevraagd kan worden.

Hulp bij het Huishouden

Huishoudcoach

In de opdracht van de sociale basis hebben we de wens voor een huishoudcoach beschreven. Hierbij wordt – bij een aanvraag tot Hulp bij het Huishouden – enkele keren meegekeken met de inwoner als deze zijn huis gaat poetsen. De huishoudcoach geeft tips hoe een en ander gemakkelijker gemaakt kan worden. De coach kan verder in de praktijk ervaren wat de inwoner zelf zou kunnen in het huishouden en waar eventueel aanvullend een indicatie voor nodig is. Daarbij wordt ook gekeken wat het netwerk zou kunnen betekenen, wetende dat er wachtlijsten zijn voor de hulp in de huishouding. We gaan ervan uit dat dit zorgt voor een afname van het aantal indicaties.

Verkorte route

80-plussers in onze gemeente kunnen gebruikmaken van een verkorte route voor Huishoudelijke Hulp. Maar inwoners worden steeds fitter oud. Een deel van de 80-plussers kan mogelijk prima zelf of met hulp van het netwerk de woning schoonhouden. We gaan onderzoeken of we deze verkorte route willen behouden of gaan afschaffen.

Opzetten indicatievrije dagbesteding

In de aanbesteding van de Sociale Basis is als kansendossier meegenomen of we dagbesteding voor bepaalde doelgroepen indicatievrij kunnen gaan vormgeven (de zogenoemde Huiskamer++¹). Het is nog niet duidelijk of de nieuwe partij algemeen toegankelijke groepsbegeleiding wil gaan aanbieden en hoeveel extra budget daarvoor nodig is. Mocht de nieuwe aanbieder besluiten om hiervoor geen businesscase op te stellen, dan zouden we dit als gemeente zelf op kunnen pakken. Daarbij worden de huidige huiskamers doorontwikkeld en beschikbaar gesteld voor een bredere doelgroep. Een onderzoek moet uitwijzen of dit haalbaar is en wat dit zou opleveren.

Woningaanpassingen

In de begroting 2025 is al een versobering van € 30.000 op woningaanpassingen ingeboekt. Zo zijn drempelhulpen, beugels en douchezitjes met onze nieuwe verordening aangemerkt als algemeen gebruikelijk. Verdere bezuinigingsopties zijn beperkt. Het is juridisch niet mogelijk om een maximumbedrag te stellen aan woningaanpassingen. Ook het verlagen van de verhuisgrens naar € 20.000 levert in de huidige woningmarkt weinig effect op. De komende tijd onderzoeken we hoe andere gemeenten de kosten op deze post reguleren en of inregeling van een anti-speculatiebeding bespaarmogelijkheden biedt.

Sturen op vervoer

Aanscherpen van de regels vraagafhankelijk vervoer

We gaan onderzoeken of er regionaal draagvlak is voor het aanpassen van de regels voor gebruik van vraagafhankelijk vervoer. Denk hierbij aan het verhogen van de eigen bijdrage of het inperken van het tijdsframe waarin gebruik gemaakt kan worden van het vraagafhankelijk vervoer.

¹ Huiskamer+ is bedoeld voor inwoners met een lichte zorgbehoefte en/of voor wie ontmoeting niet vanzelfsprekend is. Huiskamer++ betreft (indicatievrije) dagbesteding.

Sturen op een dekkend netwerk van vrijwilligersvervoer (dorpsauto)

We kunnen aansturen op uitbreiding van het dorpsauto-initiatief naar Huissen en Angeren. Bij een nieuw inwonersinitiatief bieden we vergelijkbare ondersteuning als bij de dorpsauto's Bommel/Haalderen en Gendt/Doornenburg. Of dit daadwerkelijk gaat lukken, hangt voor een groot deel af van de beschikbaarheid van vrijwilligers.

Maatregelen scootmobielen

Op dit moment gebruiken 310 inwoners een scootmobiel via de Wmo. Het verstrekken van een scootmobiel aan inwoners is daarmee een flinke kostenpost. We kijken of onderstaande maatregelen kunnen bijdragen aan een besparing.

- Bij aanvraag scootmobiel sturen op aanschaf door de inwoner zelf dan wel overgaan tot periode van bruikleen voor een half jaar. In die periode kunnen we onderzoeken of de scootmobiel daadwerkelijk gebruikt wordt.
- Analyse onder uitstaande scootmobielen: worden deze daadwerkelijk gebruikt?
- Onderzoek naar invoering van een scootmobiel-pool, bijvoorbeeld in een wooncomplex voor ouderen.

Aanscherpen werkwijze toewijzingen

We kijken over de gehele linie of we binnen de Wmo-werkprocessen beter kunnen sturen en strenger kunnen indiceren. Waarbij we inwoners (meer) aanspreken op hun eigen kracht en hun netwerk. Dat geldt bijvoorbeeld voor Huishoudelijke Hulp en voor dagbesteding. Binnen dagbesteding kunnen we kijken naar het standaard indiceren van minder dagdelen, het bijstellen van het aantal dagen dat iemand naar dagbesteding gaat en het verhogen van de drempel voor geïndiceerde dagbesteding. Al deze maatregelen vragen om nader onderzoek, omdat er ook risico's aan verbonden zijn.

Overige maatregelen Wmo

Er zijn ook bezuinigingsvoorstellen die relatief eenvoudig te realiseren zijn. Deze maatregelen leveren een jaarlijkse besparing op van in totaal € 52.000.

- Afschaffen van het Maatwerkfonds.
- Het verplichte Cliëntervaringsonderzoek Wmo terugbrengen naar een minimaal niveau.
- Logeerszorg; er staat een budget gereserveerd in de begroting voor logeerszorg, maar dit wordt momenteel niet gebruikt omdat we hier geen producten voor hebben ingekocht.
- Kosten voor medisch onderzoek bij Gehandicaptenparkeerkaarten verhalen op de aanvrager.

Hoofdstuk 5: Jeugd

In 2024 zijn we binnen de gemeente gestart met een actieplan Jeugd. Directe aanleiding waren de geconstateerde tekorten op de kosten van jeugdhulp en het groeiend jeugdhulpgebruik. Insteek van het actieplan is dat we als gemeente onze jeugdige inwoners de best passende ondersteuning bieden. Daarbij kijken we allereerst naar de jeugdige of jongere, maar we kijken ook naar betaalbaarheid en effectiviteit van de hulp. Het actieplan Jeugd vormt ook de komende jaren de basis voor de sturing. We voeren zeven actielijnen uit.

Versterken samenwerking met huisartsen/POH-Jeugd

We versterken de samenwerking met huisartsen. Op acht praktijken werkt inmiddels een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-Jeugd) en een volgende praktijk wil starten in 2025. In 2025 willen we komen tot nadere afspraken over verwijzingen en verlengingen. De POH-Jeugd kan jongeren en jeugdigen snel en gericht ondersteunen bij diverse vraagstukken. Een doorverwijzing naar specialistische zorg is dan niet nodig. Ook kan specialistische zorg door inzet van de POH-Jeugd eerder worden afgeschaald.

Sturen op verblijf

We zijn in 2024 gestart met actieve regievoering op verblijfszaken. Doel is om gericht te sturen op afschaling waar mogelijk of te zoeken naar een 'zo thuis mogelijke' oplossing. Dat geldt ook voor zaken waarbij niet de gemeente, maar de Gecertificeerde Instelling (GI) de wettelijke verwijzer is.

Sturen op het stapelen van zorg

Onderzoek wijst uit dat er in meerdere gevallen sprake is van stapeling van zorg. We kijken bij elk van onze eigen zaken of die stapeling doelmatig en effectief is. Dat doen we samen met de gedragswetenschapper. Constaten we bij een zaak van een andere verwijzer dat er sprake is van stapeling, dan gaan we het gesprek aan met de betreffende GI of huisarts.

Zorgvuldige inzet behandeling D

Behandeling D is een zeer specialistische en dure GGZ-behandeling. Uit onderzoek is gebleken dat deze zorg soms (te) lang wordt ingezet. Momenteel kijken we in overleg met het regionaal contractmanagement of het mogelijk is om deze specialistische zorg sneller af te schalen en/of te komen tot een maximale behandelduur.

Beperken onnodige verlengingen

We hebben als gemeente in 2024 een werkwijze ontwikkeld waarbij we kritischer kijken naar verlengingen van zorg. We willen namelijk voorkomen dat jeugdigen en jongeren jarenlang in een zorgtraject blijven zitten als dat niet noodzakelijk is. We zien daarvan nu de eerste effecten. In navolging hiervan zetten we in 2025 in op verlengingen die voortkomen uit verwijzingen van de huisarts of GI. Tot slot dringen we bij de MGR aan op het opnemen van een maximale behandelduur in nieuwe contracten.

Afschalen specialistisch ambulant

Sinds 2024 sturen we sterker op afschaling van de specialistisch ambulante zorg naar basiszorg. Hier gaan we komende jaren mee door. Dit wordt met een goede ingerichte sociale basis eenvoudiger.

Afwijzing of ombuiging vraag ouders

Consulenten willen voor de jeugdige of jongere de best mogelijke ondersteuning inzetten en ouders zo goed mogelijk helpen. In de praktijk blijkt het voor consulenten en huisartsen lastig om onnodig problematiseren van vraagstukken tegen te gaan. In de aangepaste verordening hebben we gebruikelijke zorg en eigen kracht scherper gedefinieerd, zodat consulenten meer houvast hebben. Begin december 2024 zijn er VNG-richtlijnen voor het aanpassen van de verordening gepubliceerd. Hiermee kunnen we als gemeente, vooruitlopend op de wetwijziging van de Jeugdwet, de reikwijdte van de Jeugdwet via de verordening al aanscherpen.

Op dit moment zien we de eerste effecten van deze acties terug in de cijfers. Dit betreft zowel het aantal jeugdigen (en de daarmee samenhangende kosten) in zware verblijfsvormen als de verschuiving van zwaardere naar lichte begeleiding en een lichte terugloop in de inzet van (duurste) behandeling D. Het aantal jeugdigen dat gebruikmaakt van de jeugdhulp is echter wel toegenomen. Met name het aantal jeugdigen in behandeling B en C is in 2024 fors gestegen.

Ambities

Ondanks de inspanningen van afgelopen jaar constateren we dat het aantal kinderen in Lingewaard dat jeugdhulp ontvangt in vergelijking tot gemeenten van vergelijkbare grootte aan de hoge kant is, terwijl de risicofactoren in Lingewaard laag zijn (waarstaatjegemeente.nl). Van alle kinderen en jongeren tot 18 jaar in Lingewaard ontving in de eerste helft van 2024 13,8% jeugdhulp, waar het gemiddelde voor vergelijkbare gemeenten ligt op 11,5 %. Het percentage Jeugdigen in Verblijf ligt op het gemiddelde niveau.

Onze ambitie is om het aantal jeugdigen met Jeugdhulp terug te brengen van 13,8 % naar 11,5% in 2028 en daarmee een vergelijkbaar aantal jeugdigen in Jeugdzorg te hebben als gemeenten van vergelijkbare grootte. Ter beeldvorming: met de huidige cijfers betekent dit dat we in 2028 210 minder jeugdigen dan nu in de geïndiceerde Jeugdhulp willen zien. Mocht er komende jaren – door landelijke ontwikkelingen – een landelijke daling te zien zijn, zullen wij onze ambities hierop bijstellen. De financiële taakstelling die hieruit voortkomt is een daling van 10% voor ambulante hulp en 7% voor verblijf. We gaan ervan uit dat we met name de lichtere vragen kunnen opvangen in de sociale basis én dat we na een geïndiceerd traject sneller kunnen afschalen naar de sociale basis. Als we de lichtere hulpvragen kunnen afschalen, betekent dit dat de gemiddelde kosten per jeugdige in de geïndiceerde Jeugdhulp stijgen. Want het zijn de gezinnen en jeugdigen met complexe hulpvragen die aangewezen blijven op de specialistische jeugdhulp.

Overig

Naast deze zeven actielijnen hebben we bij het doornemen van alle begrotingsposten hebben we een budget gesignaleerd die gelabeld is als preventie jeugd, maar waar we vooralsnog geen bestedingsplan onder hebben liggen. Voorgesteld wordt om dit budget daarmee vrij te laten vallen. Ook hebben we in onze begroting een budget opgenomen voor de Verwijsindex Jeugd. De verwachting is dat de verplichting voor de Verwijsindex bij de aanpassing van de Jeugdwet wordt geschrapt. Vooruitlopend op deze ontwikkeling, nemen we het begrote bedrag hiervoor al op als bezuinigingsmaatregel.

Hoofdstuk 6: Onderwijs & leerlingenvervoer

Ieder kind krijgt de kans om zich te ontwikkelen en zijn talenten te benutten. Onderwijs is daarvoor de basis. Ook binnen kinderopvang, onderwijs en leerlingenvervoer hebben we onderzocht op welke punten we ruimte zien om te versoberen. Hiertoe zijn we tot de volgende voorstellen gekomen.

Onderwijs

In de werkgroep Doorgaande Ontwikkel Lijn (DOL) spreken de gemeente, scholen en kinderopvangorganisaties samen over de Doorgaande Ontwikkelingslijn van kinderen van 0-18 jaar. Vanuit het DOL wordt gekeken wat er nodig is om de ontwikkelings- en opgroeikansen van kinderen en jongeren in de doorgaande ontwikkelingslijn te vergroten. De werkgroep DOL komt viermaal per jaar bij elkaar, waarbij dit overleg wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter. Met ingang van 2025 zijn we gestopt met het faciliteren van een onafhankelijke voorzitter.

Op basisscholen en kinderdagverblijven in Lingewaard worden logopedische screenings (preventieve logopedie) uitgevoerd door twee schoollogopedisten. Lingewaard is een van de weinige gemeenten landelijk gezien die dit apart en aanvullend op de reguliere screening inzet. De reguliere screening verloopt via consultatiebureau en leerkrachten; dat is in onze ogen voldoende om eventuele spraakproblemen vroegtijdig op te sporen. Vandaar dat wordt voorgesteld om hier mee te stoppen.

School's Cool is een landelijke stichting die kansengelijkheid in het onderwijs nastreeft. Zij ondersteunen kinderen die het moeilijk hebben in de aanloop naar de middelbare school met een thuismentor. Zij ondersteunen ongeveer 13 leerlingen per jaar uit Lingewaard. We stoppen de subsidie aan deze stichting. Kinderen die deze ondersteuning nodig hebben kunnen met hun hulpvraag terecht bij de nieuwe sociale basis. Uiteraard is het begeleiden van leerlingen in de overgang naar de middelbare school ook een verantwoordelijkheid van het onderwijs zelf.

Tot slot gaan de subsidiebijdrage voor Stichting Lingewaard Natuurlijk voor het organiseren van Natuur- en Milieu Educatielessen op basisscholen herzien. Dit doen we door samen met Stichting Lingewaard Natuurlijk in gesprek te treden, waarbij bijvoorbeeld meer gekeken kan worden naar het subsidiëren op basis van realistische deelname leerlingenaantallen.

Leerlingenvervoer

We hebben als gemeente de plicht om leerlingenvervoer te organiseren voor kinderen die niet zelfstandig naar school kunnen, bijvoorbeeld bij ziekte, een handicap of gedragsproblemen. We zetten hierbij zoveel als mogelijk in op eigen kracht. Dit doen we door te werken met opstapplaatsen voor het taxivervoer en te sturen op de mogelijkheid van zelfstandig reizen met ov of (elektrische) fiets en eigen vervoer van ouders. Het inzetten op deze zelfstandigheid heeft afgelopen jaar al positieve resultaten opgeleverd. Desondanks zijn we ons ervan bewust dat er altijd een groep leerlingen zal blijven die taxivervoer nodig heeft.

Hoofdstuk 7: Wat moet het opleveren?

In onderstaande tabel zijn alle besparingsopties met betrekking tot het sociaal domein weergegeven:

	2026	2027	2028	2029
Aanbesteding Sociale Basis				
• Inschatting effect op Wmo	0	200.000	500.000	500.000
• Extra ambitie: 25% extra afschalen specialistische begeleiding Wmo	0	0	100.000	200.000
• Kansendossier indicatieve vrije dagbesteding	0	0	125.000	125.000
Verlagen prestatiesubsidies sport & cultuur, incl. stoppen huurcompensatie	0	90.000	90.000	90.000
Verlagen subsidie bibliotheek	0	75.000	75.000	75.000
Stoppen met Tafeltje Dekje	0	70.000	70.000	70.000
Rechtswinkel en subsidie HAN Leerkring stoppen	5.900	5.900	5.900	5.900
Antidiscriminatie-voorziening terugbrengen naar wettelijk verplicht niveau	10.000	10.000	10.000	10.000
Presentiegelden kunstadviescommissie schrappen	2.000	2.000	2.000	2.000
Maatregelen participatie:	492.000	457.000	457.000	457.000
• Begroten o.b.v. voorlopige BUIG-uitkering				
• Effectiever inzetten van reïntegratiemiddelen				
• Uitkeringenbestand gelijk houden				
Gezien de risico's van maatregel 1 en 3 begroten wij 70% van de voorlopige BUIG-uitkering als besparing				
Aanpassen werkwijze Hulp bij Huishouden	100.000	250.000	400.000	400.000
Wmo vervoersvoorzieningen	40.000	75.000	100.000	100.000
Wmo diverse maatregelen	52.000	52.000	52.000	52.000
• Afschaffen maatwerkfonds				
• Budget logeerszorg				
• Cliëntervaringsonderzoek naar minimaal niveau				
• Aanbesteden medisch onderzoek GPK				
Stoppen kwijtschelding eigen bijdrage Wmo bij invoering inkomensafhankelijke bijdrage Wmo voor minima	0	123.000	123.000	123.000
Jeugdzorg: effect 7 actielijnen en sociale basis ²	169.000	148.000	653.000	653.000
Stoppen met Verwijsindex Jeugd	22.600	22.600	22.600	22.600
Preventie Jeugd	15.000	15.000	15.000	15.000
Stoppen met leveren voorzitter DOL	3.840	3.840	3.840	3.840
Stoppen bijdrage Logopediescreening	0	50.000	50.000	50.000
Stoppen subsidie School's Cool	0	10.000	10.000	10.000
Subsidiebijdrage Lingewaard Natuurlijk bijstellen	0	11.000	11.000	11.000
Leerlingenvervoer: sturen op zelfstandig reizen	10.000	25.000	30.000	30.000
Totaal	922.340	1.695.340	2.905.340	3.005.340

² Op Jeugd ligt al een taakstelling van € 600.000 in 2026 en € 1.000.000 in 2027. Deze bezuiniging komt hier bovenop.

Noodzakelijke tijdelijke investeringen om structureel te bezuinigen

Veel van de gepresenteerde maatregelen vragen nog nadere uitwerking en implementatie. Om dit voor elkaar te krijgen, is het noodzakelijk om ook te investeren in projectkosten:

	2025	2026	2027
Projectleider Wmo	50.000	100.000	50.000
Implementatiecoach Wmo	25.000	50.000	25.000
Implementatiecoach Jeugd	25.000	50.000	25.000
Senior consultant Participatie	45.000	90.000	45.000
Totaal	145.000	290.000	145.000

De projectleider Wmo krijgt als opdracht om de hier voorgestelde bezuinigingen verder uit te werken. Waar nodig zal huidige beleid worden aangepast, evenals de verordening en beleidsregels.

De implementatiecoaches Wmo en Jeugd krijgen met name de opdracht om de implementatie te borgen, werkprocessen hierop aan te passen en consultants hierbij te ondersteunen. Dit is noodzakelijk aangezien er komende periode met de aanbesteding van de sociale basis veel zal veranderen in de werkwijze van de consultants. Er wordt dan ook een nadrukkelijke relatie gelegd met de implementatie van de sociale basis. Binnen het team Jeugd wordt al langer gewerkt met een implementatiecoach. We hebben gemerkt dat dit een goede werkwijze is – in combinatie met de projectleider Hervormingsagenda Jeugd – om daadwerkelijk te transformeren.

Aangezien het zwaartepunt in de maatregelen bij de Participatiewet vooral ligt in het beter inzetten van de integratiemiddelen en het versterken van de uitvoering, investeren we in dit team in een extra senior consultant.

Risico's en kanttekeningen

De in dit document toegelichte bezuinigingen zijn niet zonder risico's of kanttekeningen. Er zijn geen harde garanties te geven over de opbrengsten van de meeste voorstellen. Daarnaast zijn we in het sociaal domein ook afhankelijk van landelijke ontwikkelingen en trends. Denk bijvoorbeeld aan het effect dat corona heeft gehad, de landelijk constant stijgende lijn in jeugdhulp en de demografische ontwikkeling met dubbele vergrijzing. Maar ook het maatschappelijk debat over de toekomst van ons zorgstelsel heeft invloed op het al dan niet halen van deze maatregelen. Ook de aanbesteding van de sociale basis is nog niet afgerond en we hebben nog geen resultaten gezien van deze ingezette koers. We kunnen hierbij enkel afgaan op aannames en resultaten van gemeenten die een vergelijkbare koerswijziging hebben gevolgd.

We hebben in het sociaal domein te maken met open einde regelingen. Kenmerkend daarvoor is dat een onvoorspelbare factor als een dure casus jeugdhulp of woningaanpassing al veel doet in de cijfers en dat hierop minder te sturen is. Er kan sprake zijn van bezwaren tegen de wijze waarop wij ons beleid uitvoeren en deze kunnen leiden tot het terugdraaien van genomen besluiten en daarmee gepaard gaande kosten. We vragen méér van onze inwoners (mantelzorgers, vrijwilligers) maar weten niet of zij hiertoe ook bereid zijn. We hebben geen invloed op de hoogte van de te ontvangen rijksmiddelen zoals de hoogte van de BUIG-uitkering. We nemen daarom als voorgestelde besparingsmaatregel 70% van het maximaal te besparen bedrag. Dat doen we ook omdat het risico aanwezig is dat we de ambitie om het aantal uitkeringen te stabiliseren niet halen.

Gemeente Lingewaard
Kinkelenburglaan 6
6681 BJ Bommel
(026) 326 01 11